

III. KESKPANGA RAHVUSVAHELINE TEGEVUSKESKKOND

Eesti Panga igapäevatöö rahapoliitika elluviimisel, pangasektori tegevust reguleerivate aktide väljatöötamisel, finantssektori infrastruktuuri arengu toetamisel ning majandusanalüüsi vallas on tihedalt seotud meie rahvusvaheliste partnerite sellealase arendustegevuse ja riikidevaheliste kokkulepetega. Euroopa Liidu (EL), Rahvusvahelise Valuutafondi (RVF) jt rahvusvaheliste organisatsioonide eelistused sõltuvad omakorda maailmamajanduse valupunktide leevendamise või kokkulepitud eesmärkideni jõudmise nimel tehtavaist poliitilistest otsustest. ELi laienemine ning sellest tulenevad võimalused ja kohustused mitmepoolse majanduspoliitilise koostöö osas on kahtlemata üks olulisemaid Eesti keskpanga tegevuskeskkonda mõjutavaid protsesse. Kuid Eesti kohustused maailma asjades kaasa rääkida ja rahvusvahelisi kokkuleppeid täita ei piirdu Euroopa Liiduga. Keskpanga tegevuse seisukohalt on oluliseks koostööpartneriks ka Rahvusvaheline Valuutafond.

UUENEV EUROOPA LIIT

Euroopa ida- ja lääneosa taasühinemine seab vajaduse saavutada ühistevuses uus tase. Uus, laienenud Euroopa peab olema efektiivne, demokraatlik, õiguskindel ning tavakodanikele arusaadav ja avatud. Nende ootuste realiseerimiseks võttis Ülemkogu 2001. aastal Laekenis vastu Euroopa Tulevikudeklaratsiooni ja moodustas tõhusamaks aruteluks Euroopa Tulevikukonventi. Konvendis osalevad nii praeguste kui ka tulevaste liikmesriikide esindajad. See on kandidaatriikide esimene võimalus osaleda ELi poliitikate kujundamises võrdselt liikmesriikidega. Sisuline koostöö majandus- ja finantssektori poliitika vallas on erinevail tasandil toimunud juba mitu viimast aastat. See ei piirdu enam vaid aruannetega vastavusest ELi nimetatud poliitika põhimõttele, vaid on jõutud koostöö uude etappi. **Eesti jt ühinevad riigid on alates liitumislepingu allkirjastamisest 2003. a aprillis kutsutud vaatlejaina osalema ELi Ministrite Nõukogu ja selle alamstruktuuride ning Euroopa Keskpanga Üldnõukogu ja Euroopa Keskpankade Süsteemi¹ komiteede töös.**

Euroliidu laienemine

2002. a peamiseks sündmuseks oli Euroopa Ülemkogu 12.–13. detsembril Kopenhaagenis tehtud otsus lõpetada läbirääkimised 10 kandidaatriigiga². Liitumislepingu allkirjastamine toimub 16. aprillil 2003 Ateenas.

¹ EKPS; ka eurosüsteem

² Eesti, Küpros, Leedu, Läti, Malta, Poola, Slovakkia, Sloveenia, Tšehimaa ja Ungari.

Seejärel peavad lepingu ratifitseerima Euroopa Parlament ning kõigi ELi liikmesriikide ja liituvate riikide parlamendid. Ratifitseerimisprotsess peab lõpule jõudma nii, et leping jõustuks 1. mail 2004, võimaldamaks uute liikmesriikide kodanikel osaleda 2004. a juunis toimuvail Euroopa Parlamendi valimistel.

Kandidaatriikide ettevalmistused liitumiseks tuginesid liikmelisuse kriteeriumidele, mille Euroopa Ülemkogu määratles 1993. aastal Kopenhaagenis. Nende kriteeriumide täitmine ja ELi õigustiku³ ülevõtmine aitas kaasa kandidaatriikide majanduse reformimisele, majanduse lõimumisele ja elatustaseme kasvule. Kandidaatriikide majandus on juba praegu tihedalt seotud ELi ühisturuga: pool kuni kaks kolmandikku kaubavahetusest toimub euroliidu riikidega ning suurem osa investeringuid tuleb samuti liidu liikmesriikidest. Nüüd avanevad uued võimalused turgude arendamiseks. Tabelis 3.1 on näha Euroopa Liidu kandidaatriikide elatustase võrreldes ELi keskmisega.

Tabel 3.1. Kandidaatriikide elatustase ja nende väliskaubanduse lõimumine Euroopa Liiduga

Riik	Elanike arv (mln inimest)	SKP ühe elaniku kohta, ostujõu pariteedi alusel			SKP kasv (%)	Väliskaubandus ELi riikidega (% kogu väliskaubandusest)	
		Eurodes	% ELi keskmisest			Ekspord	Import
		2001	2000	2001			
Bulgaaria	7,9	6 500	24	28	4,0	54,8	49,4
Eesti	1,4	9 800	38	42	5,0	69,4	56,5
Küpros	0,8	18 500	83	80	4,0	49,0	55,5
Leedu	3,5	8 700	29	38	5,9	47,8	44,0
Läti	2,4	7 700	29	33	7,7	61,2	52,6
Malta	0,4	11 700 ¹	55 ¹	55 ¹	-0,8	41,3	63,6
Poola	38,6	9 200	39	40	1,1	69,2	61,4
Rumeenia	22,4	5 900	27	25	5,3	67,8	57,3
Slovakkia	5,4	11 100	48	48	3,3	59,9	49,8
Sloveenia	2,0	16 000	72	69	3,0	62,2	67,7
Tšehhima	10,2	13 300	60	57	3,3	68,9	61,8
Ungari	10,2	11 900	52	51	3,8	74,3	57,8

¹ 1999. aasta näitaja

Allikas: Euroopa Komisjon

2002. aastal jätkus ja süvenes majanduspoliitiline dialoog kandidaatriikide ja ELi struktuuride vahel nii liidu Majandus- ja Rahandusajjade Nõukogu (Ecofin) kui ka Majandus- ja Finantskomitee ja selle asendusliikmete tasandil; dialoogi keskmes olid kandidaatriikide liitumiseelised majandusprogrammid. Järjekorras neljas kohtumine rahandusministrite tasandil toimus 5. novembril. Kohtumisel hinnati majandusprogrammide jätkusuutlikkust ning arutati kandidaatriikide edusamme ja eelseisvaid ülesandeid majandusliku stabiilsuse saavutamise ja struktuurireformide valdkonnas. Probleemidena märgiti eelkõige eelarve puudujäägi jätkuvalt kõrget taset mitmes kandidaatriigis, samuti ebapiisavat finantssektori süvenemise astet.

Majanduspoliitika koordineerimine jätkus 2002. aastal ka Euroopa Komisjoniga. Eelarvest teavitamise protseduuri⁴ raames teavitasid kandidaatriigid jooksvalt komisjoni kõigist olulistest majanduspoliitika muutustest ja suundumustest. Sama protseduur kehtib ka praegustele ELi liikmesriikidele. Jätkati ka koostööd majandusprognoside valdkonnas.

³ *Acquis communautaire*.

⁴ *Fiscal notification*.

EUROOPA LIIDUGA NING EUROOPA MAJANDUS- JA RAHALIIDUGA ÜHINEMISE KRITEERIUMID

Euroopa Liiduga ühinemise kriteeriumid

1993. a juunis sätestas Euroopa Liit Kopenhaageni tippkohtumisel järgmised liitumiskriteeriumid:

- kandidaatriigis peab olema saavutatud demokraatiat, seaduste toimimist, inimõigusi ja vähemuste kaitset tagavate institutsioonide stabiilsus;
- riigis peab toimima turumajandus ning ta peab olema konkurentsivõimeline Euroopa Liidu ühisturul;
- riik peab olema võimeline võtma endale liikmeksõlekuga kaasnevaid kohustusi, st võtma üle ELi õigustiku ja institutsioonilise raamistiku, samuti peab riik olema võimeline ühinema poliitiliste eesmärkide ja rahaliiduga.

Kopenhaageni majanduskriteerium toetab reaalse konvergentsi saavutamist kandidaatriigis ehk majandusstruktuuri ühildamist ja turgude integreerituse kasvu Euroopa Liiduga ning sisetulekute erinevuste kahanemist.

Euroopa Komisjoni 2002. a hinnangu järgi vastavad kõik kandidaatriigid ELi liikmelisuse poliitilisele kriteeriumile ning on suutnud rajada toimiva turumajanduse; reformide jätkumisel on kandidaatriigid võimelised liitumise hetkeks toime tulema ELi konkurentsitingimustes. Suutlikkus võtta endale kõik ELi liikme kohustused sõltub ELi õigustiku ülevõtmisest ja suutlikkusest seda rakendada; vastavalt Euroopa Komisjoni hinnangule on see protsess olnud kandidaatriikides edukas, kuid vajab lõpuleviimist.

Euroopa Majandus- ja Rahaliiduga ühinemise kriteeriumid

Pärast liitumist Euroopa Liiduga ei saa uued liikmesriigid kohe Majandus- ja Rahaliidu täieõiguslikuks liikmeks, kuid nad on võtnud endale kohustuse ühineda EMUga. Kandidaatriikidel puudus võimalus taotleda õigust sellest loobuda (nn opt-out klausel). ELi praegustest liikmesriikidest on saanud võimaluse Maastrichti lepingu raames ühisraha piirkonnast välja jääda Suurbritannia ja Taani.

Kõik uued liikmesriigid on seadnud endale lõppeesmärgiks liitumise EMUga, kuigi ajaliselt ei tarvitse see toimuda üheaegselt. EMU täieõigusliku liikme staatuse saamiseks on vaja täita nn Maastrichti kriteeriumid ehk nominaalse konvergentsi kriteeriumid (vastavalt asutamislepingu artiklile 121 ja protokollile nr 21):

- **hinnastabiilsus** – inflatsioonitase ei tohi viimase aasta jooksul ületada rohkem kui 1,5 protsendipunkti võrra kolme madalaima inflatsioonitasemega ELi liikmesriigi taseme kaalumata aritmeetilist keskmist;

- **riigi rahanduse stabiilsus** – riigieelarve puudujääk ei tohi eelneva finantsaasta lõpul olla üldjuhul suurem kui 3% ja riigivõlg suurem kui 60% SKP suhtes;
- **vahetuskursi stabiilsus** – vahetuskurss ei või hälbida ERM2 süsteemis⁵ osalemise kaheaastase perioodi jooksul normaalsest kõikumisvahemikust, milleks on kuni 15% vahetuskursimehhanismiga ühinemisel fikseeritud keskkursist; riik ei tohi selle perioodi jooksul oma valuutat devalveerida;
- **pikaajalised intressimäärad** – keskmine nominaalne pikaajaline intressimäär ei tohi ühe aasta jooksul enne kontrollimist ületada rohkem kui 2 protsendipunkti võrra kolme kõige madalama inflatsioonimääraga liikmesriigi keskmist.

Lisaks selle tuleb EMUga liituval riigil võtta täies mahus üle vastav õigustik, mis ei ole kohustuslik piiratud õigustega EMU liikmesriigile.

Euroopa Liidu majandus- ja finantspoliitika

Euroopa Tulevikukonvendi majanduspoliitika töögrupi soovitused

Konvendi majanduspoliitika töögrupp analüüsis raha- ja majanduspoliitika ning nendega seonduvaid institutsionaalseid küsimusi ja esitas lõpparuande 21. oktoobril 2002. Töögrupp soovitas lisada ELi majanduslikud ja sotsiaalsed eesmärgid põhiseaduslikku lepingusse⁶. **Grupp soovitas säilitada praeguse otsustusõiguse süsteemi, mille kohaselt majandus- ja eelarvepoliitika on liikmesriikide kompetentsis ning ELi tasandil toimub riikide poliitikate kooskõlastamine, ühtne rahapoliitika aga on euroliidu – Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga – kompetentsis.** Siiski toonitasid töögrupi liikmed, et liikmesriikide majanduspoliitika on ühishuvi valdkond, mistõttu on vaja majanduspoliitikat tõhusamalt koordineerida.

Majanduspoliitika koordineerimine liikmesriikide vahel

Euroopa Liit on arendanud välja ulatusliku majandus-, tööhõive- ja struktuuripoliitika koordineerimisraamistiku. Selle põhielemendiks on majanduspoliitilised suunised, mida täiendavad Euroopa tööhõive strateegia ning siseturu strateegia. Erinevate protsesside aastase tsükli erinev ajastus ning lisandunud elemendid on muutnud koordinatsioonitsükli keeruliseks, sellepärast otsustas ülemkogu 2002. a kevadel Barcelonas, et raamistik vajab lihtsustamist ning suuremat tähelepanu tuleb pöörata poliitikate rakendamise jälgimisele.

Uus koordineerimisraamistik keskendub keskpika perioodi eesmärkidele, mis loob stabiilsuse ja hõlbustab suuniste rakendamise jälgimist; strateegiate koostamise asemel kandub raskuspunkt nende elluviimisele. Koordinatsiooni uut aastast tsükli kasutatakse juba 2003. a kevadel koguneva Euroopa Ülemkogu ettevalmistamisel. Poliitikate kujundamise staadium algas jaanuaris Euroopa Komisjoni poolt

⁵ *Exchange rate mechanism*; ERM – Euroopa rahasüsteemi vahetuskursimehhanism. Sellega ühinenud riigi valuuta keskkurss on fikseeritud euro suhtes ning lubatud maksimaalne kõikumisvahemik on +/-15%.

⁶ *Constitutional Treaty*.

avaldatud rakendamist hindavate raportite paketi; kevadise ülemkogu poliitiliste suuniste põhjal valmistab komisjon aprillis ette suuniste paketi. Järgnevad arutelud Euroopa Parlamendis ja asjassepuutuvates nõukogu koosseisudes ning suuniste paketi kinnitab Euroopa Ülemkogu suvel. Otsustele järgneb poliitiliste rakendamine.

2003. ja järgnevail aastail on euroliidu majanduspoliitilised prioriteedid järgmised:

- **tööhõive** suurendamine Euroopa Ülemkogu poolt Lissabonis ja Stockholmis kokku lepitud tasemeni (2005. aastaks 67%ni ja 2010. aastaks 70%ni); sotsiaalse ühtekuuluvuse edendamine: maksu- ja toetussüsteemide reform, tööjõu mobiilsuse suurendamine, aktiivne tööhõivepoliitika, naiste ja vanemaealiste töötajate osalusmäära tõstmine, eluaegne õpe, pensionisüsteemi reform, sotsiaalkindlustusõiguste (sh pensionide) ülekantavuse tagamine ELi riikides;
- **ettevõtluse ja uuenduslikkuse edendamine:** turule sisenemise ja sealt väljumise hõlbustamine administratiivse koormuse vähendamise teel; ELi investeringute suurendamine uuendustesse, inimkapitali ning uurimis- ja arendustegevusse (olulised on erasektori investeringud);
- **Euroopa turgude ühendamine:** konkurentsi suurendamine, riigi abi vähendamine, siseturu direktiivide ülevõtmise määra tõstmine, energia- ja veondusturu liberaliseerimine, finantsteenuste tegevusplaani koostamise lõpetamine;
- **jätksuutlik areng:** energiatoodete maksustamise direktiivi rakendamine, keskkonnasõbralike tehnoloogiate ja taastuvate energiaallikate kasutamine.

Eelarvepoliitika koordineerimine

2002. aastal oli mitmel Euroopa Liidu liikmesriigil probleeme stabiilsuse ja kasvu paktis (SGP)⁷ sätestatud eelarve puudujäägi piirangute järgimisega. Mõnda aega on kestnud ka avalik arutelu pakti eelarveeeglite võimalike meetodiliste muudatuste üle. ELi Majandus- ja Rahandusasjade Nõukogu (Ecofin) kiitis 7. märtsil heaks **eelarvepoliitika tugevdamise kommünikee**, mis edastatakse heakskiitmiseks ülemkogule.

Liikmesriigid on siiski veendunud, et ei ole vaja muuta stabiilsuse ja kasvu pakti ega luua uusi eelarveeegleid. **Nominaalse puudujäägi jälgimiselt minnakse aga üle puudujäägi jälgimisele ühe majandustsükli vältel** – seda eelarve tasakaalu osas keskpikal perioodil, samas ei tohi eelarve puudujääk ühelgi üksikul aastal endiselt ületada 3% SKP suhtes. **Suure eelarve puudujäägiga riigid peavad vähendama tsüklilise kohandatud puudujääki SKP suhtes vähemalt 0,5% aastas.** Automaatseil stabilisaatoreil tuleb lasta toimida sümmeetriliselt kogu majandustsükli vältel, st suure majanduskasvu korral ülejääk säästetakse ning majandustsükli langusfaasis ei karmistata eelarvepoliitikat SKP kõikumisest tuleneva tulude languse kompenseerimiseks. Samuti tuleb tähelepanu pöörata riigi rahanduspoliitika jätkusuutlikkusele, arvestades elanikkonna vananemisega kaasnevat survet. **Suurema tähelepanu alla võetakse avaliku sektori võlg**, seda eelkõige kõrge võlatasemega riikides.

Euroopa ühtse finantsteenuste turu loomine

Euroopa Liidu ühise finants- ja kapitalituru rajamine on siseturu nurgakivi. Selle eesmärgi saavutamiseks töötati 1999. aastal välja finantsteenuste alane tegevuskava⁸. Euroopa Ülemkogu kiitis Lissabonis kava heaks.

⁷ *Stability and Growth Pact*; SGP.

⁸ *Financial Services Action Plan*.

Plaani elluviimine peaks tagama ELi finantsturgude täieliku lõimumise 2005. aastaks, sh väärtpaberiturgude osas 2003. aastaks. 2002. aastal kinnitas Euroopa Ülemkogu Barcelonas, et tegevuskava rakendamine on endiselt üks peamisi majandusreformide prioriteete. Ühtsete reeglite järgi toimiv ELi finantssektor võimaldab laiendada turge, soodustab konkurentsi, alandab arveldus- ja finantsteenuste kulusid ning soodustab seeläbi majanduskasvu ja laiendab tarbijate valikuvõimalusi. Sama oluline on tagada finantsteenuste tarbijate kaitse ning luua mehhanismid ühtse finantsteenuste turu kuritarvitamise vältimiseks. Ühtse turu eelised avaldavad soodsat mõju uutele liikmesriikidele, sest aitavad kaasa nende finantssüvenemisele ja uute turgude arendamisele. Selgemad reeglid vähendavad ka riske finantsstabiilsusele.

Vastavalt Euroopa Komisjoni poolt korraldatud uuringutele võimaldab ühtse väärtpaberituru loomine saavutada Euroopa Liidu SKP suurenemise 10 aasta kohta suurusjärgus kuni 1,1 protsendipunkti; ühtne arveldus- ja maksesüsteemi infrastruktuur võimaldaks vähendada vastavaid kulusid kuni poole võrra ning tänu täielikule finantslõimumisele saavutatav jaeturu intresside alanemise mõju võib ulatuda 0,7%ni Euroopa Liidu SKP suhtes⁹.

Finantsteenuste tegevuskava rakendamisel saavutati 2002. aastal mitmeid edusamme, millest tähtsamaiks võib pidada järgmiste õigusaktide vastuvõtmist:

- finantstagatistele seatavaid nõudeid käsitlev direktiiv;
- finantsteenuste kaugturunduse reegleid käsitlev direktiiv;
- avatud investeerimisfonde käsitlevad direktiivid;
- kindlustusvahendajate tegevust käsitlev direktiiv;
- finantskonglomeraatide järelevalvet käsitlev direktiiv;
- rahvusvaheliste raamatupidamisstandardite rakendamist käsitlev määrus.

Praktiliselt kõik Barcelonas Euroopa Ülemkogu poolt seatud prioriteedid on saavutatud või on nende rakendamine lõpusirgel.

Lisaks ELi-sisesele seaduste ja normistike ühtlustamisele mõjutavad liidu praeguste ja tulevaste liikmesriikide finantssektori õigusakte ka laiemad rahvusvahelised standardid. Üks viimase aja suuremahulisemaid reforme on Rahvusvahelise Arvelduspanka (BIS) juures tegutseva Baseli Pangajärelevalve Komitee poolt välja töötatav **uus kapitali adekvaatsuse raamistik** (nn Basel2). See asendab 1988. a sama laadse normatiivse raamistiku. Peamisteks uuendusteks on varem käsitlemata riskide arvestamine ja turupõhisema lähenemise rakendamine kapitalinõuete arvutamisel ning pangajärelevalve senisest selgem suunamine konkreetsetelt juhustelt pankade sisemise riskijuhtimise adekvaatsuse hindamisele. Uus raamistik planeeritakse jõustada 2006. aastal. Sellest tulenevalt töötab ka Euroopa Liit välja uue direktiivi krediidiasutuste ja investeerimisühingute kapitali adekvaatsuse kohta.

EUROOPA KESKPANK

Euroopa Keskpangal (EKP) ja Euroopa Keskpankade Süsteemil (EKPS) on tähtis osa kandidaatriikide ettevalmistamisel europiirkonnaga liitumiseks. Kuigi nimetatud dialoog pole liitumiskõneluste osa, jälgib EKPS ühildumisprotsesse tähelepanelikult, sest ELi liikmestaatus toob automaatselt kaasa kohustuse ühineda euroalaga. EKP on huvitatud eelkõige euroliidu laienemise raha- ja vahetuskursipoliitilistest tahkudest, maksesüsteemide toimimisest ning finantsstabiilsusest. 2002. aastal hõlmasid kandidaatriikide koostöövormid EKPga alljärgnevat:

⁹ European Commission. *Financial Services – Meeting the Barcelona Priorities & Looking Ahead*. Brussels, 3 December 2002, 7th Report.

- **kandidaatriikide majanduspoliitilise analüüsi raames** käsitleti rahapoliitika ülekandemehhanisme, vahetuskursisüsteeme ja kandidaatriikide operatsioonilist ühinemist eurosüsteemiga. Avaldati publikatsioonid finantssektori ja võlakirjaturgude struktuuri konvergentsist ning maksesüsteemide ja maksebilansi koostamise meetodite harmoneerimisest. Suurt tähelepanu pööras EKP euro kasutamisele kandidaatriikides: alustati regulaarsete ülevaadete koostamist selle kohta;
- **elavnes majanduspoliitiline dialoog ning tehnilise kompetentsi loomine.** Majanduspoliitilise dialoogi põhiteemadeks olid finantssektori ning raha- ja vahetuskursipoliitika küsimused reaalse ja nominaalse ühildumise aspektist. Kandidaatriikide keskpankade esindajad hakkavad pärast ELi liitumislepingu allkirjastamist osalema vaatlejatena EKP Üldnõukogus ning 13 EKPSi juurde loodud komitee töös. EKP omalt poolt on asunud ette valmistama kandidaatriikide osalemist ERM2 süsteemis ja rahaliidu täisliikmeks saamist. Sellega seoses on arutlusel ka EKP otsustuskeemi muutmine pärast uute liikmesriikide lisandumist. **EKP Nõukogu kiitis 3. veebruaril heaks keskpanga soovitud EKP hääletussüsteemi reformida**¹⁰. 19. märtsil toetas seda Ecofin ning 21. märtsil kiitis hääletussüsteemi muudatused heaks Euroopa Liidu riigipeadest ja valitsusjuhtidest koosnenud nõukogu. Tehnilistest ettevalmistustest tuleb märkida ühtlustatud maksesüsteemi TARGET2¹¹ kavandamist.

RAHVUSVAHELINE VALUUTAFOND RAHA- JA PANGANDUSPOLIITILISE KESKKONNA KUJUNDAJANA

2002. aastal olid Rahvusvahelise Valuutafondi tegevuses olulisimal kohal teemad, mis on seotud rahvusvahelise finantsstabiilsuse tagamise ja kriiside lahendamisega, näiteks rahapesu ja terrorismi finantseerimise tõkestamine ning sellealase rahvusvahelise standardi kokkuleppimine muude rahapesu tõkestamist jälgivate organisatsioonidega; riigivõla restruktureerimine olukorras, kus riik on muutunud maksevõimetuks; fondi enda laenupoliitika. Samuti on RVF täiustanud finantsturgude seiret, mille üheks väljundiks on uus kvartaalne finantsstabiilsuse raport¹².

2002. a suvel jõudsid RVF, Maailmapank ja FATF¹³ rahapesu ja terrorismi finantseerimise tõkestamist käsitleva rahvusvahelise standardi kinnitamiseni. Juba 2001. a II poolel alanud meetodika ülevaatus ja ühtlustamine jõudis faasi, kus kolme organisatsiooni liikmed kiitsid heaks ühise pilootprojekti elluviimise rahapesu ja terrorismi finantseerimise tõkestamiseks kinnitatud ühise standardi alusel. Eesti seekordses pilootprojekti ei osale, sest just novembris oli Eestis ELi kandidaatriikides rahapesu küsimustega tegeleva regionaalse organisatsiooni PC-R-EV¹⁴ missioon.

Alates 2001. aastast on RVF analüüsinud võimalusi töötada välja riigivõla restruktureerimise raamistik. 2002. aastal jõuti staadiumi, kus on olemas ettepanekud nii seadusandlikuks kui ka turupõhisemaks lähenemiseks. Seadusandlik lähenemine maksejõuetuks muutunud riigi võla restruktureerimiseks sisaldab endas RVFi põhikirja muudatust, mille peavad heaks kiitma kõik liikmesriigid. Kuivõrd erinevate riikide praktika võlakirjaturgu ja lepinguid käsitlevate seaduste osas on erinev, siis on keeruline ka üksmeelt saavutada. Valuutafond toetab seadusandlikku ehk fondi põhikirja muudatusega elluviidavat lähenemist ning valmistab

¹⁰ Recommendation, under Article 10.6 of the Statute of the European System of Central Banks and of the European Central Bank, for a Council Decision on an amendment to Article 10.2 of the Statute of the European System of Central Banks and of the European Central Bank (ECB/2003/1). Vt www.ecb.int/pub/legal/ecbrec20031en.pdf

¹¹ Trans-European automated real-time gross settlement express transfer system – üleeuroopaline reaalajas toimiv suurmaksete süsteem.

¹² Global Financial Stability Report.

¹³ Financial Action Task Force on Money Laundering – Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) egiidi all loodud Finantstegevuses Rahapesu Tõkestamise Töörühm.

¹⁴ Select Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures.

2003. aasta kevadel toimuvaks liikmesriikide esindajaist koosneva Rahvusvahelise Rahapoliitika ja Finantskomitee kohtumiseks ette põhjaliku kirjelduse mehhanismi toimimisest.

RVFi võime abistada rahaliselt liikmesriike maksebilansi kriisi korral sõltub peamiselt fondi enda vahenditest ja teatud määral ka erinevatest spetsiaalsetest krediteerimislepetest. Fondi rahalised võimalused sõltuvad omakorda liikmesriikide kvoodissemaksetest. **RVFi kvootide üldmaht vaadatakse üle vähemalt kord iga viie aasta jooksul, et tagada fondi ressursside vastavus maailmamajanduse arengule ja potentsiaalsele kriisiabi osutamise vajadusele.** Viimati tõsteti kvote 1998. aastal. Järjekorras kaheteistkümnes ülevaatus lõppes 2003. a jaanuaris Kuberneride Nõukogu otsusega kvote mitte suurendada. Valuutafondi likviidsus loeti hetkel piisavaks, kuid selles toimuvad muutused võetakse 2003. aastal erilise tähelepanu alla. Eesti kvoot on praegu 65,2 miljonit SDRi ehk ligikaudu 1,3 miljardit Eesti krooni.

RVF ja Maailmapank jätkavad koostööd suure võlakoormusega vaeste riikide võlakoorma vähendamisel. HIPC¹⁵ programmi elluviimine on kestnud juba viis aastat ning kuigi mitmed selles osalevad vaesed riigid on jõudnud majanduspoliitiliste reformide abil ka olukorda, kus nende võlakoormust on tõesti hakatud vähendada, on edu olnud oodatust aeglasem. Selle põhjuseks on nii riikide sisemaised poliitilised tegurid kui ka välised majandusšokid (nt globaalse majandussurutisega kaasnenud nõudluse vähenemine ja vaeste riikide peamiste ekspordiarartiklite – põllumajandussaaduste ja toorme – hinna langus). Sama programmiga sarnane programm loodi 2002. a kevadel ka seitsme vaeseima SRÜ riigi – Armeenia, Aserbaidžaan, Gruusia, Kõrgõzstan, Moldova, Tadžikistan ja Usbekistan – jaoks, kelle arengut piirab samuti suur võlakoorem. Nende riikide puhul on suures osas tegemist Venemaale võlgu oldavate summadega, sh toorme (nafta ja maagaas) ning toiduainete eest.

---

¹⁵ *Heavily Indebted Poor Countries.*